

Albert van Marwijk Kooy – Laat ik het zo doorgaan, of gooi ik het roer om?

(01/04/2014)

Tijd om in het leven echte keuzes te maken, stelt Albert van Marwijk Kooy, advocaat bij Van Doorne. “Zoek het contact met de ander, beschouw die ander in zijn eigen perspectief, geef hem vertrouwen. En wees een onafhankelijke denker en doener. Kies het leven.

”Het is 1 april. De dag van onder andere de eerste moorden van Bonny & Clyde in 1934, de oprichting van Apple in 1976 en de Royal Air Force in 1918. En niet te vergeten van Van Doorne in 1928. Dan heb ik het overigens over de automobielfabriek van die naam, later DAF. Het kantoor waar ik al ruim 28 jaar werk, inmiddels al weer tien jaar als pensioenrechtadvocaat, wordt daarmee nog steeds wel eens verward. Mijn Van Doorne is overigens van hetzelfde bouwjaar. 1 April, ook de dag dat het een week geleden is dat Obama hier was. Wim Pijbes, onze Rijksmuseumdirecteur, sprak van de Messias (“maar dan echt”) bij DWDD. U begrijpt het al. Ik probeer op lichte voet bij u binnen te komen. 1 April is immers óók de dag van grappen en grollen. Enigszins in onbruik geraakt in deze moderne tijd, maar toch. Ik ga u niet vermoeien met de historie van het 1 april-fenomeen. Ik volsta vast te stellen dat die achtergrond in elk geval volgens sommigen een kerkelijke is, in dit geval de Franse overgang naar de Gregoriaanse kalender in 1582. U hebt inmiddels ook iets anders begrepen: ik heb gedaan wat zovelen doen die een speech of toespraak – of misschien zelfs wel een preek – voorbereiden. Ik heb mij gewend tot Wikipedia. Daarmee is op zich niets mis. Maar om met APG-baas Dick Sluimers te spreken: we zouden ambitieuzer moeten proberen te zijn. Sluimers betrok die ambitie in zijn preek van zes weken terug, in elk geval mede, op ons individueel functioneren in het bedrijfsleven. Ik wil het vooral hebben over de ambitie aangaande onszelf, als individuele personen.

Twee dagen voor ik op 14 maart sullig mijn enkel brak, kreeg ik rond half twaalf onverwacht bezoek op kantoor. Twee Iraanse vrouwen, met hoofddoeken, van de Stichting van de Familieleden, wilden mij graag zien. Die stichting voert campagne voor de slachtoffers van het Iraanse regime. Ik heb deze mensenrechtenclub een paar jaar terug eenmalig met een fors bedrag gesteund. Sindsdien word ik gestalkt. Althans, dat is eigenlijk de vraag. In verband met NooRuz, een van de vijf kernfeesten van het oorspronkelijke Zarathustrische Iran, waren ze naar mij toe gekomen, met bloemen. En met een verzoek om geld. Op een telefoontje van een van beiden rond deze tijd rekende ik, maar niet op hen beiden op kantoor. Ik heb hen aangehoord, over het afgrijselijke lot van de vele slachtoffers van het fundamentalistische regime van Iran en de hulp die de stichting nodig heeft. Ik heb geuit mijn

ongemak over het stalken (cadeaus, brieven, mails, uitnodigingen, telefoontjes et cetera). Ik heb hen gezegd hoeveel goede doelen ik wel niet steun, en dat het geld maar één keer uitgegeven kan worden. En uiteindelijk heb ik een afsluitende gift toegezegd. Die belofte ben ik nagekomen. Maar ik voelde me later, en nog steeds, ongemakkelijk over mijn optreden en besluit. Ik hield vragen. Waardoor had ik mij laten leiden? Wat was nu precies mijn zorg bij deze stichting, deze vrouwen? Waarom voelde ik mij een tikje opgejaagd?

Afgelopen zomer overleed mijn vader. Hij werd 93 jaar oud, zijn leven was goed en voltooid. Mijn vader heeft altijd veel aan de hervormde kerk gehad. Althans aan het geloof. Althans, nog iets preciezer, aan de boeken van denkers over dat geloof. En dat in die volgorde, met het toenemen der jaren. Dat wij ook middels een kerkdienst afscheid zouden nemen, was echter duidelijk. Daaraan deed niet af dat geen van zijn vijf kinderen met het instituut kerk veel heeft. Vader heeft nauwelijks over zijn graf geregeerd. Slechts bleek hij een passage uit het Oude Testament gekozen te hebben, die in de begrafenisdienst een rol zou moeten krijgen.

Deuteronomium 30, verzen 19 en 20, en ik lees ze volgens mijn Vaders bijbel:

Ik neem heden de hemel en de aarde tegen u tot getuigen; het leven en de dood stel ik u voor, de zegen en de vloek.

Kies dan het leven, opdat gij leeft, gij en uw nageslacht, door Here uw God lief te hebben, naar zijn stem te luisteren en Hem aan te hangen.

Want dat is uw leven en waarborg voor een langdurig wonen in het land, waarvan de Here uw vaderen Abraham, Isaäk en Jakob gezworen heeft dat hij het Hun geven zou.

Mijn broer en drie zusters en ik, we schrokken een beetje toen we deze passage opzochten, de dag na zijn dood. Zeker wie verzen 15 en 18 erbij pakt, denkt over een Mozes te lezen die hel en verdoemenis preekt tegen zijn volk, zo vlak voor het binnengaan van het beloofde land, en ook zo vlak voor zijn eigen dood. Goed, onze vader had zich tot het geloof gewend na de bevrijding in 1945, in een enerverende tijd die we ons nu nauwelijks kunnen voorstellen. Maar we hadden hem altijd gezien als een verlichte genuanceerde denker, die ons bijvoorbeeld zeer vrij had gelaten niet te geloven. Iemand die zelden anderen veroordeelde om hun denkbeelden. En dan deze spierballentaal?

De dominee heeft er iets moois van gemaakt tijdens de begrafenis. De scherpe kanten zijn eraf gevild, van de tekst. Ik hield en houd het erop dat het voor mijn vader om een beslissende keuze ging, in de woorden van de bijbel, bij zijn keuze voor het geloof; en een beslissende keuze mag zwaar aangezet worden. Maar het is me blijven bezig houden. De woorden "Kies het leven" heb ik in de afgelopen 9 maanden, sinds het afscheid van mijn vader, geprobeerd betekenis te geven. Betekenis voor mijzelf.

Dat brengt mij bij mijn eerste thema: daadwerkelijk kiezen. Terugkijkend denk ik dat ik in mijn leven nog niet veel echte keuzes gemaakt heb. Keuzes aangaande kwesties die ertoe deden. Dan rijst de vraag waardoor dat komt. Voor een deel voer voor psychologen, en niet voor nu. Voor een ander deel: een gunstig lot; of ongunstig, het is maar hoe je ernaar kijkt. Ik doel op het beeld van geboren worden met een gouden lepel in de mond; in mijn geval wellicht een bronzen lepel, maar feit is dat veel mij is toegefallen.

Veel interessanter dan de vraag hoe het komt, dat relatieve gebrek aan fundamentele keuzes, is de vraag: hoe verder! Laat ik het zo doorgaan, of gaat het roer om? Het zal niet verrassen: ik ben stellig dat laatste van plan. Zeer bewust te kiezen bij alles wat ertoe doet in het leven. Zeer bewust dat leven verder echt in eigen hand te nemen. U treft mij dus op een moment dat ertoe doet! Dat heeft natuurlijk met meer te maken dan alleen het verscheiden van mijn vader. Het gaat hier ook om een logische ontwikkeling in een mensenleven.

Als het over bewust kiezen gaat is natuurlijk de wezenlijke vervolgvraag: waarvoor dan eigenlijk. Wat is dat leven, om bij Deuteronomium te blijven? Voor mij is het niet het christelijk geloof, of welk ander geloof dan ook. Maar wat dan wèl? Enkelen van u kennen wellicht Marianne Williamson, een Amerikaanse Joods geboren vrouw. Een passage uit *A Return to Love*, een boek van haar hand uit 1992, heeft enige bekendheid gekregen. Nelson Mandela zou de passage tijdens zijn inaugurele rede van 1994 uitgesproken hebben. Dat verhaal bleek een broodje aap. Ik citeer, enkele verwijzingen naar God bewust weglatend:

Our deepest fear is not that we are inadequate. Our deepest fear is that we are powerful beyond measure. It is our light, not our darkness, that most frightens us. We ask ourselves, who am I to be brilliant, gorgeous, talented, fabulous?

Actually, who are you not to be? There's nothing enlightened about shrinking so that other people will not feel insecure around you. We are all meant to shine.

And as we let our own light shine, we unconsciously give other people permission to do the same. As we are liberated from our own fear, our presence automatically liberates others.

Williamson staat als new age guru en self help author te boek. Volgens Wikipedia dan (daar gaan we weer). Dubieus materiaal om uit te citeren? Wel wetenschappelijk genoeg, hier in dit Zuidas-milieu? Ik vind het een mooie gedachte. Er zit een grote kern van waarheid in. Maar wat zegt die tekst precies? Steek je licht niet onder de korenmaat, jazeker. Maar heeft Williamson het oog op meer dan dat? Vinden we hier een oproep aan ieder van ons om voortdurend te laten zien hoe brilliant, gorgeous, talented en fabulous we zijn? Ik denk het niet. Veel meer zie ik hier een appèl om met zelfvertrouwen, met gevoel voor eigenwaarde in het leven te staan. En dat is iets anders dan veel en luidruchtig 'zenden', onder meer dankzij de sociale media anno 2014 volkssport nr. 1 in Nederland. Ik zeg juweliersvrouw te Deurne, en u weet genoeg.

Ik was vroeger ook nogal een 'zender', en twitter had ik daarvoor niet nodig. Mijn hockeyvrienden hadden in mijn studententijd steevast een lessenaar klaar staan bij de elftalkoffie. En een week voor ik trouwde, werd ik als deel van mijn vrijgezellendag door weer andere vrienden op de kansel van de Engelse kerk in het Begijnhof gezet; onderstreping van en retributie voor mijn moralistische stellingnames en monologen. Er zijn meer voorbeelden, die bespaar ik u.

Vaak had ik gelijk, denk ik nog steeds. Ook sluit ik niet uit dat ik mijn leven niet wezenlijk gebeterd heb. In zoverre is het vak van advocaat wellicht een handicap. En, toegegeven, ik sta hier, van ganser harte, om te preken. Een beetje een betweter ben ik nog steeds. In elk geval, in het echte leven volstaan inhoudelijke argumenten en sluitende redeneringen niet. Luisteren is minstens zo belangrijk. En als er dan gezonden moet worden, is het de toon die het doet. Daar ligt een uitdaging! 'Nog meer zenden' is dus niet wat we aan Williamson kunnen ontleen. Maar wel: standvastig opkomen voor je gedachten en ideeën. Met name, en dat is wezenlijk, als die niet populair zijn. Dat hoeft niet alleen via preken. Bevraag elkaar, pak door! Zo zou ik de oproep en het hart onder de riem van Williamson willen lezen.

Daarmee kom ik aan mijn tweede thema, vertrouwen. Velen zeggen dat een ander zijn/haar vertrouwen moet winnen, moet verdienen. Daar is veel over te zeggen. Ik beperk mij tot wat ik zie als de kern. Ik vind dat ik mijn vertrouwen moet geven, tot het beschaamd wordt en wellicht ook nog

daarna. En dat dit voor iedereen zou moeten gelden en, juist nu, voor degenen die veel hebben als eersten. Ik pleit niet voor naïviteit. Integendeel. Ik zou graag zien dat ik en de mensen om mij heen opereren vanuit zelfvertrouwen en gevoel voor eigenwaarde. Maar vooral dat zij die kwaliteiten gebruiken om anderen te engageren, anderen het hunne te gunnen en anderen te laten zien dat ze ertoe doen. Vooral dat laatste lijkt mij zo belangrijk, en allerhande onderzoek ondersteunt die gedachte. De ander laten zien dat hij ertoe doet, vergt het geven van vertrouwen aan de ander. Geven. Niet voor misverstand vatbaar, en misschien wel uitdrukkelijk. Jaren ben ik erg pessimistisch geweest over het steeds verder afbrokkelen van dat vertrouwen, van het rag waarvan de samenleving gesmeed is. Ik ben dat in het afgelopen jaar toch wat anders gaan zien, ook door iets minder tijd aan zaken en cliënten en kantoorgedoe te besteden. Er is veel positiefs gaande in de samenleving, zelfs op twitter.... Desalniettemin is de situatie nog steeds zorgwekkend. Neem alleen al het afwezige vertrouwen in politiek en democratie, en de toenemende roep om sterke leiders. Een zijstap: zijn het de politiek en leiders die anders moeten? Of zijn wij het, de burgers, die onze overspannen verwachtingen moeten temperen en weer moeten durven vertrouwen? En een zijstap naast die zijstap: wat is er toch zo positief aan voortdurende verandering, en het accent daarop; blijft veel, veel menselijks, ten gronde niet hetzelfde?

Terug naar het geven van vertrouwen. Het werkelijk geven daarvan vergt denk ik vooral zelfvertrouwen. Wat is dat zelfvertrouwen precies? Dat je de uitkomst der dingen kent? Of dat je in elk geval het proces daar naartoe doorziet? Nee, dat zou te makkelijk zijn. Het gaat om een basaal vertrouwen in de goede afloop. Williams, een andere Amerikaan (bekend van het prachtboek Stoner) treft het mijns inziens fraai aan het slot van zijn net in Nederland uitgegeven *Butcher's Crossing* uit 1960. Hoofdpersoon William Andrews, een talentvolle Harvard-student die er aan het eind van de negentiende eeuw voor kiest het nog resterende Wilde Westen te verkennen, ondergaat met drie zeer verschillende mannen een zware beproeving van lichaam en geest. Een prachtig verhaal (als je tegen het slachten van duizenden bizons kunt) dat de eerste 325 bladzijden van het boek beslaat. Als die beproeving achter de rug is, besluit William zijn weg alleen te vervolgen. Pagina 326 sluit af:

He gathered the reins firmly in one hand, touched his horse's flanks with his heels, and rode into the open country.

Except for the general direction he took, he did not know where he was going;

but he knew that it would come to him, later in the day.

He rode forward without hurry, and felt behind him the sun slowly rise and harden the air.

De Oostenrijkse toneelschrijver Peter Handke zegt in *Speel het spel* (uit *Über die Dörfer*, 1981) iets soortgelijks, en ik hoop dat u mij mijn eclectische werkwijze wilt vergeven. Handke werkt het beeld meer uit:

Speel het spel. Breng je werk in gevaar. Wees niet de hoofdpersoon. Zoek de confrontatie. Maar doe het onopzettelijk.

Vermijd bijbedoelingen. Verzwijg niet. Wees week en sterk. Wees slim, steek je nek uit en veracht de overwinning.

Kijk niet toe, bewijs niets, maar blijf met alle tegenwoordigheid van geest open voor tekens. Laat je ogen zien, laat de anderen erin kijken, zorg voor ruimte en beschouw ieder in zijn eigen perspectief.

Beslis alleen met hartstocht. Misluk rustig. Neem vooral de tijd en bewandel zijpaden. Laat je afleiden. Neem om het zo te zeggen vakantie. Houd je niet doof voor geen boom voor geen water.

Trek jezelf terug in jezelf als je daar zin in hebt en gun je de zon. Vergeet de mensen in je naaste omgeving, verstevig je banden met onbekenden.

Buig je over bijzaken, wijk uit naar de verlatenheid, vermoord het noodlotsdrama, veracht het ongeluk, analyseer het conflict.

Neem je eigen kleur aan tot je in je gelijk staat en het ruisen van de bladeren zoet wordt. Loop stilzwijgend langs de dorpen.

Ik volg je.

Ik vind dit een prachtige tekst. Hier wordt ons uitgelegd wat het is, wat het is om in vertrouwen te kiezen voor het leven! Hier komen wat mij betreft mijn twee thema's samen. Zoek het contact met de ander, beschouw ieder ander in zijn eigen perspectief, geef hem vertrouwen. Maar de kern ligt toch bij jezelf: neem je eigen kleur aan. Wat nu levert ons dit op voor het leven van alledag, ook op de

Zuidas. Belangstelling tonen, aardig zijn, voorrang geven, contact maken, de ander zo nodig kritisch bevragen. De ander zien staan. Dat is de ene kant. Maar er is ook die belangrijke andere zijde. Heb de moed om af te wijken van anderen, ga niet mee in ideeën die de jouwe niet zijn, spreek je uit. Wees kortom een onafhankelijke denker, en doener. Waar dat laatste voor mij precies toe leidt in de komende jaren, weet ik niet. Dat het tot iets goeds leidt, weet ik zeker.

Het draait uiteindelijk om kleine dingen, om momenten. Net als in Deuteronomium vers 30 overigens: om het leven te kiezen hoeven we niet naar de hemel of naar de andere kant van de zee.

Terug naar de Iraanse vrouwen bij mij op kantoor van drie weken geleden. Ik denk dat ik vier jaren geleden niet werkelijk heb gekozen hun stichting te ondersteunen. Het idee dat mijn geld verkeerd gebruikt werd, dat sprake was van een dekmantel van islamitische hardliners: het heeft altijd in mijn kop gezeten.

Inmiddels is mij gebleken: dat bezoek op kantoor waar ik over sprak staat in een traditie. NooRuz betekent ook spontane bezoeken: Iraniërs houden open huis, waarbij gasten worden begroet. Onwetend had ik het fruit, de zoetheid en de thee die erbij horen, niet bij de hand. Tijd is het de onderbuik en het onderbewustzijn vaarwel te zeggen, en deze mensen met alle macht te steunen. Of dat de juiste keuze is weet ik niet zeker, maar wel weet ik dat kiezen goed is. En mijn vertrouwen beschaamden zij nog niet.